

Inovaciniai pokyčiai XXI amžiaus viešajame valdyme

Alvydas Raipa

*Kauno technologijos universitetas
K. Donelaičio g. 20, LT-44239 Kaunas*

Innovation in the public sector. Linking capacity and leadership. Ed. by Victor Bekkers, Jurian Edelenbos and Bram Steijn. 2011. London, New York: Palgrave Macmillan, 252 p.

Šiuolaikinis viešasis valdymas, jo evoliucinis – inkrementinis – pobūdis, atitinkantis globalios aplinkos suponuotų nuolatinio viešojo valdymo atsinaujinimo, sistemingų ir nuoseklių viešojo sektoriaus struktūrų veiklos reformų, remiantis moderniomis pokyčių valdymo ideologinėmis konstrukcijomis ir strateginėmis nuostatomis, sunkiai įsivaizduojamas be inovatyvumo faktoriaus, t. y. be inovacinių idėjų, inovacinių politinių, socialinių, ideologinių-kultūrinių metodologijų generavimo, brandaus požiūrio į jų įgyvendinimą įvairiose naujojo viešojo valdymo reikšmėse priimant sprendimus, valstybines ir lokalias strategijas, tobulinant veiklos vadybos kompleksinę visumą, apimančią ekonominius, politinius, socialinius, informacinius-technologinius faktorius ir veiksnius.

Inovacinių procesų valdymas kaip metodologinė problema XXI a. pradžioje tampa itin aktuali. Pasaulinės ekonominės-finansinės krizės sąlygomis inovaciniai sprendimai, inovacinė aplinka, inovacinio proceso dalyvių kompetencija, inovacijų rengimo ir diegimo kultūra, tarpsektorinis inovacinių procesų pobūdis, inovatyvūs visų rūšių viešojo sektoriaus išteklių valdymo metodai, formos ir procedūros tampa neatsiejamais modernaus viešojo valdymo elementais.

Recenzuojamos knygos leidėjai – plačiai žinomi Europos viešojo valdymo teoretikai – V. Bekkers, J. Edelenbos ir B. Steijn – atstovauja vienam iš žinomiausių europinių viešojo valdymo tyrinėtojų – „minties tankų“, – Roterdamo Erasmus universiteto Viešojo administravimo departamentui, kurio ženklus įnašas į viešojo valdymo modernizavimo, reformų valdymo, administracinio kūrybingumo, teorinio modeliavimo, naujų inovatyvių viešojo valdymo charakteristikų kūrimą, determinuojančių nuostatų formavimą ir jų aprobavimą yra nediskutuotinas bent kiek besidominčiam naujausiomis viešojo valdymo doktrinos teorinio ir praktinio taikymo plėtros kryptimis ir tendencijomis.

Kolektyvinės monografijos studijavimas suteikia galimybę ne tik plėtoti inovacinių strategijų ir politikos formavimo bei įgyvendinimo pažinimą, bet ir leidžia daug geriau

suvokti globalius inovacijų kontekstualumo pokyčius, ypač svarbius viešojo valdymo inovatyvių sprendimų paieškai, objektyvių inovacinių procesų sąlygų ir subjektyvių faktorių, diegiant

Recenzuojamos knygos pranašumas tas, kad ją rengiant dalyvavo šešiolika autorių, tarp kurių, be knygos redaktorių, galima išskirti kiekvienam viešojo sektoriaus problemų tyrinėtoji žinomus autorius, tokius kaip J. Koopenjan, M. Considine, J. Pedersen ir, žinoma, vieną ryškiausių naujojo viešojo valdymo ideologijos ir praktikos tyrinėtoją Ch. Pollitt. Ch. Pollitt įvadininė apžvalga (p. 35–43) tarsi sudeda reikiamus taškus, nužymi tyrimo logikos kryptis, bendras visai viešojo valdymo aplinkai, viešojo valdymo laukui, jo dalyviams.

Pagrindinis trijų minėtų knygos redaktorių ir leidėjų įnašas yra jų parengtas ypatingai aukšto mokslinio lygmens analitinis įvadinis skyrius (p. 3–34), apibendrinantis bendrąsias viešojo sektoriaus galimybes rengiant ir diegiant inovacijas, formuojant inovatyvias organizacines veiklos nuostatas, išskiriant visuomenės ir organizacijų diferenciacines ir segmentavimo tendencijas, siekiant racionalizuoti (t. y. siekiant inovatyvių idėjų inkrementinio instaliavimo į viešųjų institucijų veiklos arsenalą palaikymo) viešąjį sektorių, reinventoriuoti svarbiausias prioritetas valstybinio valdymo strategijas ir politinių-administracinių struktūrų galimybes.

Šių autorių metodologinis svarstymų pagrindas yra pozityvistinės, racionalistinės filosofinės, bendrasociologinės analitinio pažinimo mokslinio tyrimo doktrinos ir jų kūrėjų darbai, visų pirma austrų-amerikiečių ekonomisto J. Schumpeter pastangos praėjusio amžiaus pirmoje pusėje formuojant modernias inovatyvumo teorines nuostatas, kurių tikslu buvo laikoma „pabrėžti, kad inovacijos yra kūrybinės destruktijos procesas, kurio metu turi būti pasiekama sėkminga išteklių racionalaus panaudojimo kombinacija“ (p. 14).

Ch. Pollitt savo skyriuje apibendrina ir pateikia modernius inovatyvumo, inovacinės veiklos determinantus, tipologizuodamas inovacijų struktūrą, inovatyvumo vertinimo kriterijus, atskirai aptaria normatyvines, istorines inovatyvumo charakteristikas intelektualinio kapitalo ir valstybės institucijų personalo profesionalumo bei žinių ekonomikos ir aukštųjų technologijų kontekste. Itin vertingu Ch. Pollitt parengtame monografijos skyriuje yra rekomendacijos inovatyvumo ateities tyrimams, metodologinių nuostatų, turinčių padėti griežčiau apibrėžti inovatyvumo generalizuotą objektą, ko neįmanoma atlikti neišplėtojus epistemologinės paradigmos galimybių, hipotetinių-dedukcinių, ideografinių metodologijų panaudojimo viešojo valdymo tyrinėjimuose, t. y. mišrios analitinės sintezės, mišrių analitinių galimybių taikymo detalizuojant inovatyvių idėjų grupes, tipologizuojant inovacinius procesus pagal inovatyvumo periodus, efekto dydžius ir rezultatus.

Ribota recenzijos apimtis neleidžia plačiai pristatyti kitų kolektyvinės monografijos autorių imperatyvių nuostatų inovacinės aplinkos, inovatyvumo kaip struktūrizavimo argumentacijos, inovatyvių projektų įgyvendinimo tinklaveikos, tarpsektorinio balanso pagrindu ir kitų, tikrai vertų dėmesio pasvarstymų ir mokslinės argumentacijos. Nors recenzuojamoji monografija yra palyginti nedidelės apimties (269 p.), galima teigti, kad jos autoriams sėkmingai pavyko realizuoti esminį tikslą – pateikti apibendrintą mokslinį požiūrį, argumentuotai pagrįsti inovacinio proceso kategorijas, šiuolaikinio viešojo valdymo inovaty-

vumo plėtros dedamąsias, veiksnius ir faktorius, organizacinės aplinkos sąlygų pozityvios įtakos segmentus.

Žinoma, buvo galima tikėtis, kad ir tokios apimties monografijoje inovacinių pokyčių, reformų mokslinėje argumentacijoje bus pateikta ir pasaulinių viešojo valdymo analizės autoritetų, tokių kaip M. Holzer (jo monografija, analizuojanti ES ir JAV naująjį viešąjį valdymą, šiandien vertinama kaip vienas iš solidžiausių darbų), J. E. Lane, G. Bouckaert, O. Dwivedi ir kitų specialistų, aktyviai „stumiančių“ viešojo valdymo pažinimo metodologinių instrumentarijų kūrimo procesą, nuomonės, pozicijos ir argumentai.

Atrodo, kad nevysiškai organiškai į globalių inovacinės veiklos, inovatyvumo metodologinių problemų aktualizavimo teorinį konstruktą įsikomponuoja mūsų kaimynų iš Estijos parengti gana kokybiški monografijos skyriai (4 ir 5), kuriuose aptariamos mažų valstybių ir regioninio – miesto lygmens – inovatyvumo problemos Šiaurės Baltijos miestų viešųjų paslaugų atvejo lygmeniu. Tenka papriekaištauti knygos redaktoriams, kurie ne visada paisyto visuotinai priimtą mokslinės analizės lygmens principų, reikalaujančių gana griežtai skirti analizės procesų lygmenis aptariant sistemas ir subsistemas bei diferencijuojant jų virsmo galimybes analizės proceso metu (ex-post ir ex-ante kontekste). Šiuo atveju tyrimo metalygmuo aiškiai disonuoja su mega- ar net mezo-lygmenimis.

Nepaisant recenzijos autoriaus pastebėjimų, parengtas leidinys yra vienas iš sėkmingiausių europinio viešojo valdymo reformų ir pokyčių (kurių svarbiausia sėkmingo įgyvendinimo sąlyga yra inovatyvios idėjos, inovatyvus mąstymas, inovacinių procesų valdymas), mokslinių publikacijų, galbūt ne tiek reikšmingų viešojo valdymo praktikams, tačiau itin reikšmingų ir reikalingų akademinėi bendruomenei. Monografija tam tikra prasme įkūnija vadinamųjų „nustatytinės“ ir „plėtotinės“ metodologijų strategines nuostatas inovacinių procesų valdyme, todėl gali būti labai naudinga plėtojant viešojo valdymo analizės, tyrimo logikos arsenalą, teorinio modeliavimo, ekstrapoliacinių galimybių procedūrinę įvairovę.

Alvydas Raipa – Kauno technologijos universiteto Socialinių mokslų fakulteto Viešojo administravimo katedros profesorius, socialinių mokslų daktaras.

E. paštas: alvydas.raipa@ktu.lt

Alvydas Raipa, Doctor of Social Sciences, is a Professor at the Department of Public Administration, Faculty of Social Sciences, Kaunas University of Technology.

E-mail: alvydas.raipa@ktu.lt

Apžvalga įteikta redakcijai 2012 m. balandžio mėn.